

8 pav. Vingrių g. 21B šurfe rasta pypkė. L. Kajotos nuotr.

Fig. 8. The pipe discovered in the test pit at Vingrių St. 21B.

0 3 cm

Planuojamo įrengti konteinerio vietoje žaliojoje zonoje ištirtas 2 m^2 dydžio ***šurfas.*** Pašalinus paviršinį piltinį rudą grunto su XIX–XX a. buitinės keramikos ir plytų duženomis sluoksnį, nuo 50 cm gylio fiksuotas XVII–XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis su šiam laikotarpiui būdingais radiniais. 50 cm gylyje šurfo V dalyje atidengtas preliminariai XVIII a. datuojamas grindinio fragmentas (7 pav.). Po juo tęsėsi apie 60 cm storio maišytas gruntas su XVII–XVIII a. būdingais buitinės keramikos radiniais ir plytų fragmentais (8 pav.). 1,1–1,2 m pasiektas įžemis – geltonas smėlis.

The Field Evaluations at Underground Container Sites in Vilnius

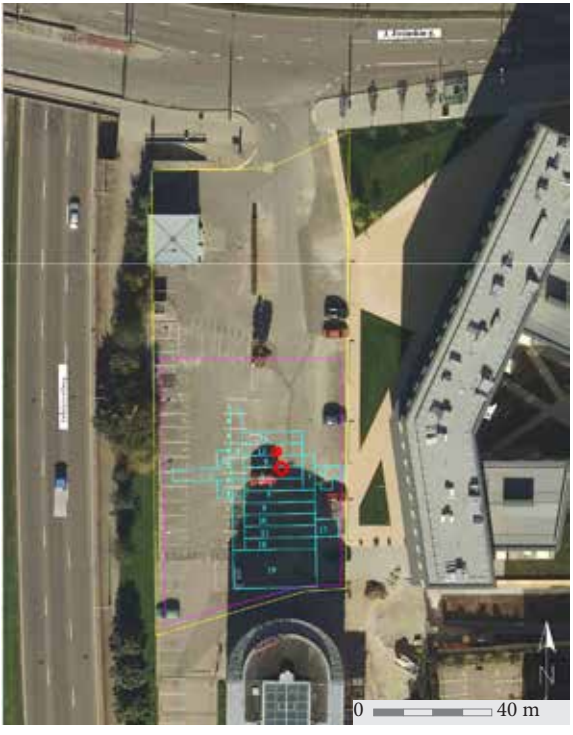
In 2020, field evaluations (35 test pits totalling 70.6 m^2) and surveys were conducted at the sites of future underground containers in the city of Vilnius. Archaeologically valuable cultural layers were discovered in the test pits excavated at Antakalnio St. 12, J. Jablonskio St. 5, Pylimo St. 9, Šv. Stepono St. 15, Šv. Stepono St. 31B, Vilniaus St. 39, and Vingrių St. 21B.

2.15 m thick, late 16th (?) – 17th-century cultural layers containing finds characteristic of that period were recorded from a depth of 50 cm at Antakalnio St. 12 (Figs. 1–3), a 25–35 cm thick, 17th–18th-century cultural layer containing contemporaneous finds from a depth of 1.55 m in the test pit at J. Jablonskio St. 5, a 60 cm thick, 17th-century layer of dark grey soil with tree branches from a depth of 50–60 cm in the test pit at Pylimo St. 9, a 1–1.2 m thick, 17th–18th-century cultural layer from a depth of 60 cm at Šv. Stepono St. 15 (Fig. 4), an 80 cm thick black cultural layer containing finds characteristic of the 17th–18th centuries from a depth of 45 cm at Šv. Stepono St. 31B (Fig. 5), the original surface (?) being reached at a depth of 1.85–1.95, a roughly 60–70 cm thick, 17th-century cultural layer from a depth of 45 cm at Vilniaus St. 39, stone paving, preliminarily dated to the 17th century and with a channel running NE–SW in the centre of it, being unearthed at a depth of 1.1–1.15 m at the bottom of the test pit (Fig. 6), and a roughly 60 cm thick, 17th–18th-century cultural layer containing finds characteristic of this period from a depth of 50 cm at Vingrių St. 21B (Fig. 8), a paving fragment preliminarily dated to the 18th-century being unearthed at a depth of 50 cm in the W part of the test pit (Fig. 7).

Eglė Šatavičė

J. Jasinskio gatvė 14

2020 m. kovo mėnesį vykdyti detalieji tyrimai ir žvalgymai Vilniaus miesto istorinės dalies, vadinamos Naujamiesčiu (33653), teritorijoje, J. Jasinskio g. 14 sklypo ŠV dalyje (1 pav.). Sklype numatyta statyti administracinės paskirties pastatą. Bendras užstatomos sklypo dalies plotas yra 3328 m^2. Iki 2020 m. archeologiniai tyrimai J. Jasinskio g. 14 esančiame sklype vyko 3 kartus. 2019 m. žvalgomuosius tyrimus vykdė L. Vasiliauskas. Ištyrus 3 perkasas (41 m^2) aptiktas 3,8 m storio XVIII–XX a. laikotarpiu datuojamas sluoksnis (*ATL 2019 metais*, 2020, p. 533). 2016 m. žvalgymus (91 m^2) vykdė A. Vaitkuvienė. Iki 3,9 m gylio fiksuoti permaišyti sluoksniai, taip pat prieduobėje 2 aptiktas XIX a. – XX a. pradžia datuojamas mūras (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 538). 2015 m.

1 pav. 2020 m. atliktų detaliųjų tyrimų situacijos planas: 1 – 2020 m. tirta perkasa ir jos numeris; 2 – aptiktos medinės konstrukcijos; 3 – užstatomo sklypo riba ir 2020 m. iki 2,1 m gylio žvalgytas plotas; 4 – 2020 m. iki 3,8 m gylio žvalgytas plotas. V. Kliaugaitės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2020 excavation: 1 – the 2020 trench and its number; 2 – discovered wooden structures; 3 – boundary of the developed plot and the area surveyed in 2020 to a depth of 2.1 m; 4 – area surveyed in 2020 to a depth of 3.8 m.

archeologinius tyrimus vykdė S. Širvydaitė. Ištirta 11 šurfų (41 m^2), metalo ieškikliais žvalgytas 3700 m^2 plotas. Aptikti sluoksniai su XIX–XX a. laikotarpio radiniais bei žmonių kaulais iš suardytų palaidojimų (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 556).

2020 m. vykdytų archeologinių tyrimų metu metalo ieškikliais ir vizualiai žvalgytas 3328 m^2 plotas (iki 2,1–3,8 m gylio, priklausomai nuo vietos). Žvalgymų metu fiksuoti XIX – XX a. laikotarpio radiniai, t. y. buitinės, statybų keramikos, metalo, stiklo dirbiniai, jų fragmentai, taip pat gyvulių kaulai. Mechanizuotai pašalinus supiltinius nevertingus XIX–XX a. sluoksnius, perkasos iki įžemio (pilkšvas rupus smėlis–žvyras) buvo tiriamos rankiniu būdu, t. y. kasamos kastuvais. Iš viso archeologinių tyrimų metu ištirta 19 perkasų, kurių bendras plotas sudaro 433 m^2 (1 pav.). Perkasose 1–18, 3,8 m gylyje nuo žemės paviršiaus aptiktas 20–40 cm storio pilkų – tamsiai pilkų žemių sluoksnis, kuris pagal aptiktus archeologinius radinius datuojamas XVIII a. II puse – XX a. I puse (su pavieniais XVI–XVII a. archeologiniais radiniais). Po šiuo sluoksniu fiksuotas 10–40 cm storio pilkas smėlingas, vietomis pilko smėlingo su organinėmis priemaišomis sluoksnio horizontas, kuriame aptikta pavienių XVIII–XIX a. laikotarpio radinių. Sluoksnio horizontas datuojamas XVIII a. pabaiga – XIX a. I puse.

3,8 m gylyje (tirto ploto P dalyje) perkasoje 19 aptiktas griovys, t. y. greičiausiai buvęs vandens telkinys. 1845 m. sudarytame Lukiškių priemiesčio plane dabartinėje J. Jasinskio g. 14 sklypo teritorijoje yra pažymėtas vandens telkinys. Tuo remiantis galima daryti prielaidą, kad fiksuotas griovys yra buvusio vandens telkinio Š dalis ar pakraštys. Griovys užpildytas mišriu supiltiniu gruntu, įvairiomis statybų atliekomis, medienos fragmentais, šiukšlėmis. Jo užpilde aptikta XVI–XX a. buitinės, statybų keramikos (balta glazūra dengti karniziniai kokliai), metalo, stiklo dirbinių bei odos atliekų fragmentų, tarp kurių rasta gana gerai išlikusi XIX a. laikotarpiu datuojama vaikiška odinė kurpaitė.

Perkasose 1 ir 6 aptikta medinė maždaug 1,6x1,6 m dydžio *ūkinės* paskirties dėžė (2 pav.), kurios dugnas išklotas medinėmis lentomis, o

sienos sukonstruotos iš vertikaliai statytų maždaug 1,5 m ilgio pusapvalių 22,5 cm pločio, 7,5 cm storio tašų. Preparuojant ūkinės paskirties dėžės užpildą, joje aptikta dėžės dangčio fragmentų, taip pat XIX–XX a. laikotarpio buitinės, statybų keramikos fragmentų bei pavienių gyvulių kaulų. Dėžės viduje buvęs tamsiai pilkos žemės gruntas (ypač apatinėje dėžės dalyje) išsiskyrė intensyvia drėgme ir labai gausiu organinių priemaišų kiekiu. Atlikus archeobotaninę grunto mėginio iš ūkinės paskirties dėžės analizę (5 l dydžio mėginys), iš viso aptikta 440 įvairių augalų makroliekanų, iš kurių kiek daugiau nei 15 % sudarė įvairūs kultūriniai augalai (9 rūšys).

Atliekant aptiktos medinės ūkinės paskirties dėžės architektūrinius tyrimus taip pat atlikta istorinė, kartografinė, ikonografinė J. Jasinskio g. 14 esančio sklypo apžvalga. Surinkti duomenys leidžia daryti prielaidą, kad rastos medinės ūkinės paskirties dėžės panaudojimas gali būti siejamas su pramoniniais, gamybiniais ir perdirbimo pobūdžio procesais, vykusiais šalia J. Jasinskio g. 14 sklypo. XX a. I pusėje bei XX a. II pusėje gretimoje sklypui aplinkoje veikė kelios odos perdirbimo įmonės, pieštukų gamykla, taip pat buvo įrengta lentpjūvė ir sandėliai.

Į Š nuo perkasų 1 ir 6 esančioje perkasoje 13 aptikta dar viena medinė konstrukcija, t. y. 1,2x1,1 m dydžio rentinio tipo šulinio fragmentų, išlikę tik 2 apatiniai vainikai (3 pav.). *Šulinys* surėstas iš horizontaliai vienas ant kito sudėtų ir rankiniu būdu aptašytų 20–25 cm storio pusrąsčių, kurių bendras išlikęs aukštis sudarė 40–50 cm. Preparuojant šulinio vidų aptikti du XVI–XVII a. laikotarpiu datuojami dubeniniai kokliai (4 pav.) bei ruda glazūra padengto puodo fragmentų. Pabrėžtina, kad aukščių skirtumas tarp abiejų minėtų medinių konstrukcijų, t. y. ūkinės paskirties dėžės ir rentinio šulinio, siekia 1,7 m. Tai leidžia daryti prielaidą, kad šulinys buvo išardytas sklype vykdant ūkinę veiklą, pavyzdžiui, atliekant reljefo lyginimo, žemės sausinimo darbus. Sprendžiant iš stratigrafinės situacijos ir šulinyje

2 pav. Medinė ūkinės paskirties dėžė iš PV. A. Laureckio nuotr.

Fig. 2. The wooden storage box, as seen from the SW.

3 pav. Rentinis šulinys iš PV. V. Kliaugaitės nuotr.

Fig. 3. The log-lined well, as seen from the SW.

4 pav. Dubeniniai kokliai. V. Kliaugaitės nuotr.

Fig. 4. 'Bowl-shaped' stove tiles.

aptiktų archeologinių radinių, rentinį šulinį galima datuoti XVII a. II puse – XVIII a. I puse.

Dauguma tyrimų metu aptiktų archeologinių radinių, t. y. buitinės, statybų keramikos, metalo (vario, aliuminio lydinio), stiklo dirbinių fragmentai, datuojami XVIII–XX a. laikotarpiu. Taip pat aptikta pavienių XVI–XVII a. laikotarpiu datuojamų radinių, t. y. smulkių buitinės keramikos fragmentų: indų, puodų pakraštėlių, priedugnių, dengtų žalia ar ruda glazūra, du Kielcų keramikos fragmentai. Aptikta sieninių, plokštinių, dubeninių koklių, taip pat olandiškos čerpės bei balto molio olandiškos pypkės kandiklio fragmentas.

Tyrimų metu pilkų žemių sluoksnyje rasti kaulai pateikti zooarcheologinei analizei. Ištirti 248 kaulai ir dantų fragmentai, kurių bendras svoris – 7,7 kg. Įdomu, jog rūšinė ištirtos medžiagos sudėtis naujųjų laikų kontekste atrodo išskirtinai, nes gerokai daugiau nei pusę gyvūnų kaulų sudaro arklių kaulų fragmentai, tarp kurių ne tik ilgieji kaulai, tačiau ir šonkauliai bei slanksteliai, greičiausiai dviejų individų skeletai. Tarp gyvūnų kaulų aptikta ir žmonių kaulų fragmentų (8 vienetai).

J. Jasinskio St. 14

In 2020, an excavation and field survey were conducted at J. Jasinskio St. 14 in the historic part of the city of Vilnius known as Naujamiestis. 3328 m^2 were surveyed using a metal detector and visually. 19 trenches totalling 433 m^2 were excavated in the S part of the plot (Fig. 1). Trenches 1–18 contained a 40–60 cm thick grey soil layer, which was dated to the second half of the 18th – first half of the 20th century based on the discovered archaeological finds (with isolated 16th–17th-century archaeological finds). Trenches 1 and 6 revealed a 19th-century wooden storage box (Fig. 2). Trench 13 yielded fragments of a log-lined well (Fig. 3) with fill containing 2 16th–17th-century 'bowl-shaped' stove tiles and a pot fragment (Fig. 4).

Ramūnas Šmigelskas,
Ignas Sadauskas

Reformatų skveras

2020 m. Vilniaus mieste, Reformatų skvere buvo tęsiami „Kultūrinį–istorinį reformacijos paveldą reprezentuojančio Reformatų sodo atkūrimo ir sutvarkymo“ projekto darbai. Jų metu įvairiose minimos teritorijos dalyse suprojektuoti įvairios paskirties statiniai bei ketinta įrengti nemažai inžinerinių tinklų. Šiose vietose atlikti detalieji tyrimai.

1582 m. Eustachijus Valavičius sklypą aptariamoje vietovėje padovanojo evangelikų reformatų špitolei ir kapinėms. 1625–1626 m. sinodo sąskaitose minima, kad statoma kapinių tvora turi būti ne žemesnė nei 3 sieksniai. Dėl nesutarimų su katalikais 1640 m. Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis Vladislovas Vaza pasirašė dekretą, kuriuo evangelikai reformatai buvo iškelti už Vilniaus miesto sienos ribų ir anksčiau dovanotame sklype įkūrė savo kapines, o iki 1651 m. pastatė pirmąją medinę bažnytėlę. Karo su Maskva metu ji sudegė kartu su kitais teritorijos pastatais. 1668 m. teismo komisija